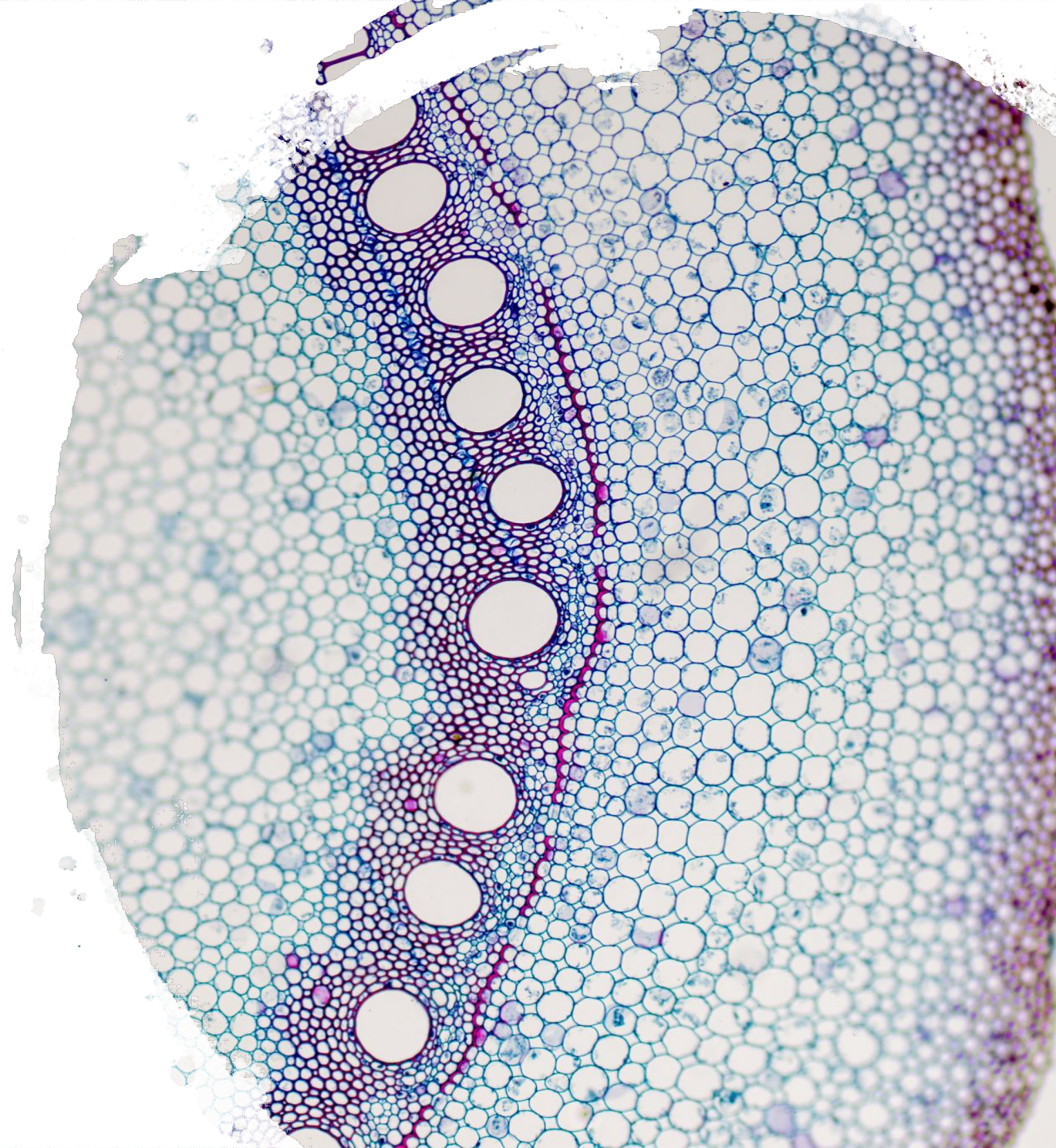

Edukační proces u žáků se
sociálním znevýhodněním

Specifika sociálního
znevýhodnění a souvislost
s PECh

Jak se podle vás
projevuje/vypadá žák se
sociálním znevýhodněním?

Co je sociální znevýhodnění ?

- **dle Školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.)– začleňuje žáky se sociálním znevýhodněním mezi osoby se SVP potřebami, dle § 16**
  - rodinné prostředí s nízkým sociokulturním postavením nebo ohrožení sociálně patologickými jevy
  - nařízená ústavní výchova a uložená ochranná výchova
  - postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území ČR
- **dle Metodiky MI OPVK v. 3, 2011**
  - žák žijící v prostředí, kde není dlouhodobě dostatečně podporován ke vzdělávání či přípravě na vzdělávání (př. z důvodu nedostatečného materiálního zázemí, nevyhovujících bytových podmínek, nezájmu ze strany zákonných zástupců, konfliktů v rodině)

v obecné rovině se takovým žákem rozumí zejména žák:

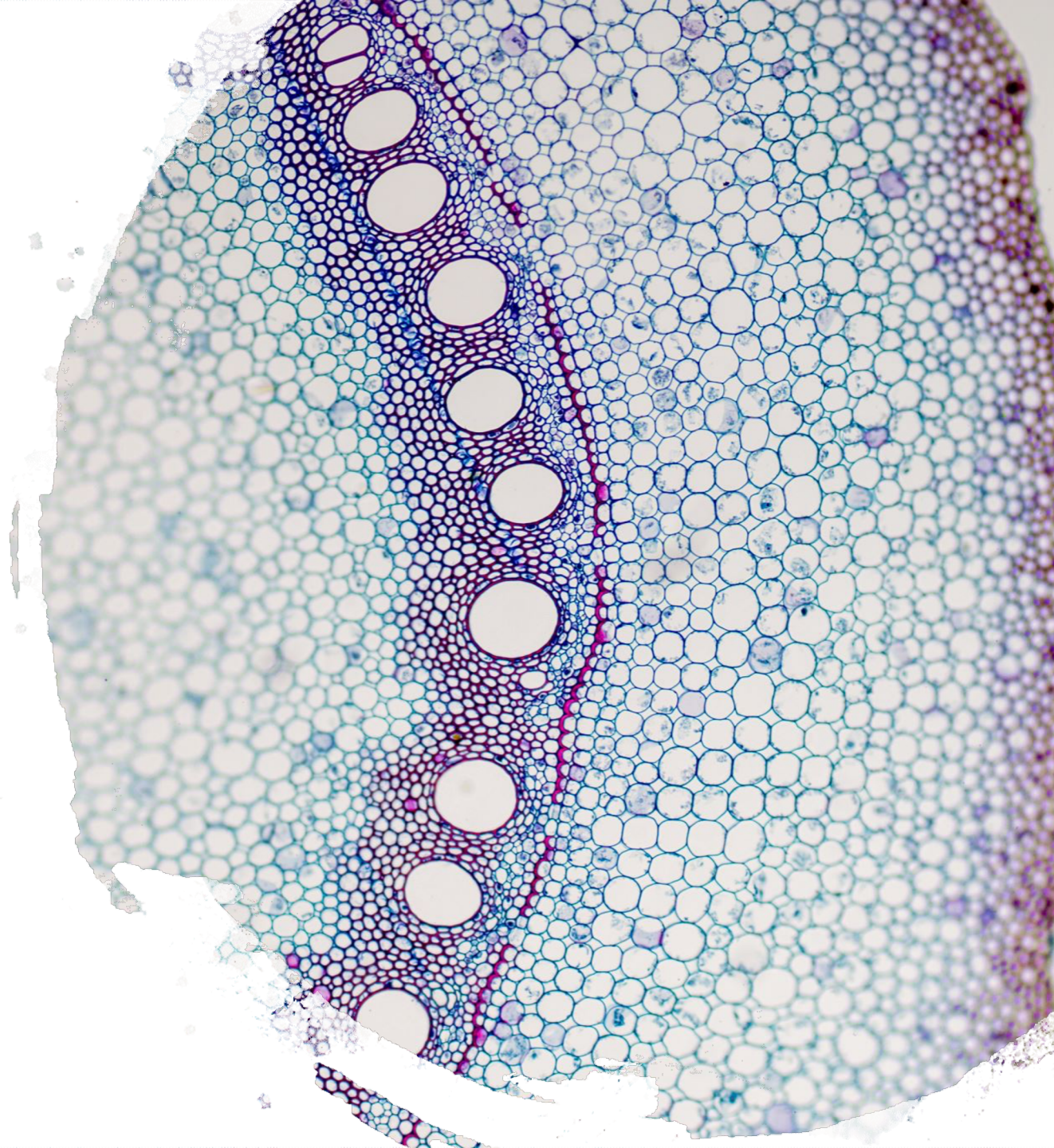
- jehož zákonní zástupci se školou dlouhodobě nespolupracují a je to na újmu oprávněných zájmů žáka
- žijící v prostředí sociálně vyloučených lokalit nebo lokalit sociálním vyloučením ohrožených
- který je znevýhodněn při svém vzdělávání z důvodu příslušnosti k etnické nebo národnostní skupině či specifickému sociálnímu prostředí, zejména je-li znevýhodnění spojeno s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve srovnání s ostatními žáky třídy, z důvodu používání odlišného jazyka nebo specifické formy vyučovacího jazyka v domácím prostředí žáka

Rizikové skupiny

- jedinci se znevýhodněného sociokulturního prostředí (zanedbanost dítěte nemusí být spojena s psychickou . deprivací, závažná je sekundární psychická deprivace odejmutých dětí)
- etnické skupiny (komunita romská, ukrajinská vietnamská, ruská) problém tkví ve vykořeněnosti, v nižším sociálním postavením

Jak souvisí ... ?

- sociální znevýhodnění
- problémový žák
- poruchy chování a emocí

Rizika vývoje poruchy chování z perspektivy bariér

v učení a výuce (Helus, Pelikán, 1984, Kauffman, 2005, Lane, Gresham, 2002, Schütz, 2005, Visser, 2009)

Znevýhodnění, sociální,
zdravotní
dispozice
Odlišné
příležitosti,
zkušenosti, kompetence

Neschopnost přizpůsobit
se očekávání
Nedostatek pozitivní
interakce
Negativní sebehodnocení
Syndrom bludného kruhu

Rezignace na školní
úspěch
Pozice „outsidera“
Negativní sebeobraz,
Interakce a
vazby na problémové
žáky

Doporučení při edukaci žáku se sociálním znevýhodněním

(dle Němec et al., Nová škola, 2019)

- **Využít všechny dostupné možnosti pro zlepšení spolupráce s rodiči žáků** - zapojení rodiny do vzdělávání žáků, spolupráce se sociálními pracovníky v lokalitě a s místními neziskovými organizacemi, které v rodinách žáků působí
- **Usilovat o minimalizaci absencí žáků ve výuce** - kontaktovat rodinu, zjistit důvod absence, vysvětlit rodičům znutnost omlouvání (neomluvené hodiny a jejich komplikace), zprostředkovat učivo za zameškané hodiny, zvážit spolupráci s OSPOD
- **Rozvíjet atmosféru školy otevřenou principům inkluze** - tolerance a vzájemný respekt mezi žáky, učiteli i rodiči - třídnické hodiny, projektové dny, tematické programy se zaměřením na multikulturní výchovu
- **Vytvářet mechanismy vzájemné žakovské podpory** - žáci si pomáhají s mimoškolní přípravou, vodění do školy
- **Podporovat řešení základních potřeb žáků** – např. ve spolupráci s NNO- dotace školní obědy – vědomí o zajištění základních potřeb, obědy často podmínkou pro zapojení do odpoledních aktivit (doučování, školní kroužky)

- **Rozvíjet personální kapacity školy** - kvantitativně (navýšení AP, kapacita ŠPP)i kvalitativně - schopnost empatického vnímání žákovských potřeb a pedagogické dovednosti vedoucí k individualizaci ve výuce, realizace vzdělávání učitelů zážitkovou a interaktivní formou, nácvik situací z reálné praxe, možnost supervize nebo mentorské podpory
- **Usilovat o intenzivní spolupráci s dostupnými zařízeními poradenských služeb** - pedagogicko-psychologickými poradnami (PPP) a středisky výchovné péče (SVP), pomáhá když několikrát do roka dorazí pracovníci PPP do školy a realizují diagnostické a poradenské služby během dne v budově školy
- **Nastavit intenzivní spolupráci se sociálními službami** - přehled o NNO – poradenství, sociálně aktivizační služby (SAS), služby nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (známé také jako NZDM), prevence –trávení volného času a doučování v rodinách
- **Nastavení strategií pro spolupráci s OSPOD** – spolupráce při vypracování zpráv, systémové propojení
- **Spolupracovat s dalšími školami v regionu** - usnadnění přestupu žáků mezi jednotlivými typy škol (MŠ, SOU a SOŠ) (dle Němec et al., Nová škola, 2019)

Přípravné třídy základní školy

- dle § 47, z. č. 178/2016 Sb., (legislativní ukotvení přípravných tříd je v z. č. 561/2004 Sb.)
- přípravné třídy ZŠ pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj a kterým byl povolen odklad povinné školní docházky
- rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce
- **dle novely školského zákona č. 178/2016 Sb. - děti, kterým nebyl povolen odklad povinné školní docházky, není možné do přípravné třídy základní školy zařadit**
- Na základě potvrzení hypotéza - čím déle dítě navštěvuje předškolní vzdělávání, tím je pravděpodobnost dobrého školního startu vyšší

Přípravné třídy základní školy

cílová skupina

- děti z rodinného prostředí s nízkým kulturním a sociálním postavením, ohroženým sociálně patologickými jevy; nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou; nebo v postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území ČR

Širší zacílení v praxi – děti, jejichž rodina:

- je nepodporuje (není schopna nebo nechce podporovat) ve školních aktivitách a přípravě na školu
- nezajišťuje dostatečně materiální potřeby dětí
- se řídí kulturními vzorci, které jsou odlišné nebo v rozporu s kulturními vzorci české společnosti
- užívá jiný než vyučovací jazyk nebo je tento jazyk užíván nesprávně
- má oslabenou kvalitu verbální komunikace
- děti s odkladem povinné školní docházky

Přípravné třídy základní školy

- **vzdělávací program, který umožňuje snadnější začlenění do vyučovacího procesu v 1. třídě, čímž následně předchází budoucím školním neúspěchům dítěte**
- navázání kontaktu s rodinou a získání její důvěry
- **právě školní neúspěch může v řadě případů negativně ovlivnit další vývoj dítěte**
- nízký počet žáků (10-15 dětí), který umožňuje užší kontakt se školou a individuální přístup pedagoga, což může být pro určité procento dětí s odkladem zahájení povinné školní docházky výbornou možností, jak docílit toho, aby odklad splnil svůj účel
- činnost pedagoga v přípravné třídě je zaměřena na systematickou přípravu dětí na zahájení povinného vzdělávání v základní škole
- cílem je vybavit děti odpovídajícími dovednostmi a návyky, rozvíjeny budou řečové dovednosti, sociální a komunikační dovednosti, hrubá a jemná motorika, návyky sebeobsluhy a hygieny, časová a prostorová orientace, hudební a výtvarný projev

	1. 8:00–8:45	2. 8:55–9:40	3. 10:00–10:45	4. 10:55–11:40
Pondělí	Grafomotorika	Matematické představy	Výtvarná výchova	Herní činnosti
Úterý	Tělesná výchova	Matematické představy	Jazyková komunikace	Hudební výchova
Středa	Grafomotorika	Jazyková komunikace	Tělesná výchova	Pracovní výchova
Čtvrtek	Grafomotorika	Jazyková komunikace	Tělesná výchova	Herní činnosti
Pátek	Grafomotorika	Vytváření návyků	Matematické představy	Herní činnosti

Přípravné třídy

náplň

- náplní je soustava programů, jež se věnují dětem od doby zjištění rizika nebo znevýhodnění do zahájení povinné školní docházky
- systematicky organizovaná činnost pro zvyšování vývojové úrovně dítěte v oblastech, které jsou ohroženy faktory biologickými, sociálními a psychologickými
- hry, učení, vycházky, pracovní, pohybové, hudební a výtvarné činnosti
- oblast socializace a jazyková oblast
- postupné seznamování a jazyková oblast
- postupné seznamování s novou situací
- přizpůsobení se novým požadavkům, časovému řádu
- grafomotorické zkušenosti

Asistent pedagoga

- „podpůrné opatření“ - ve třídě/skupině, kde se vzdělává žák/žáci se speciálními vzdělávacími potřebami na doporučení školského poradenského zařízení
- podání žádosti - obsahuje údaje o škole, celkový počet žáků, počet žáků se SVP, údaj o vzdělání asistenta, finanční ohodnocení, důvody a cíle zřízení funkce a náplň práce asistenta pedagoga
- asistent pro třídu/skupinu, nikoli pouze pro jednoho žáka

Asistent pedagoga

- náplň práce závisí na individuálních potřebách žáků, typu školy
- dle vyhlášky 27/2016 Sb.
  - pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga při jeho práci
  - pomoc při organizaci vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
  - pomoc při adaptaci žáků na školní prostředí a při komunikaci s žáky a jejich zákonnými zástupci
  - pomoc žákům při sebeobsluze, pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí

Asistent pedagoga

- podpora učitelů během výuky, na základě společné domluvy
- O náplni práce konkrétního asistenta pedagoga pak rozhoduje ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení
- popis činností asistenta pedagoga podrobně popsán v individuálním vzdělávacím plánu žáka
- nezbytná segregace během hodiny – jedná se o opuštění třídy s žákem a práce v tempu dle jeho aktuálních možností
- doučování
- nastavení míry asistentovy pomoci - ? vyčlenování žáka

Zdroje a doporučená literatura

- Elliot, J., Place, M.(2006) . Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie. Grada.
- Felcmanová, L. , Habrová, M. (Ed.). (2015). Katalog podpurných opatření dílčí část pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění.
- Němec, Z. a kol. (2019). Systematická podpora sociálně znevýhodněných žáků ve vzdělávání. Nová škola, o.p.s.
- Ondráček, P. (2003). Františku, přestaň konečně zlobit, nebo... : informace a podněty pro pedagogickou práci s žáky, kteří se chovají při výuce rušivě. ISV nakladatelství.
- Petty, G.(2008). Moderní vyučování. Portál.
- Viser, J. (2000). Managing Behaviour in Classrooms. David Fulton Publishers.
- Vojtová, V. (2010). Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. Brno: Masarykova univerzita-